

*Гринько С. Д.,**докторка юридичних наук, професорка, заслужена юристка України,
завідувачка кафедри цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова**Костяшкін І. О.,**доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри трудового, земельного та господарського права
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова*

ПУБЛІЧНИЙ ПОРЯДОК ТА ЙОГО РОЛЬ У СУЧАСНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню загальних засад доктринального розуміння категорії «публічний порядок» у цивільному й міжнародному приватному праві, умов застосування відповідного застереження, нормативного регулювання та судової практики. Так, резюмується, що публічний порядок має багатоаспектну правову природу й функціональне призначення. Виступаючи як внутрішнім механізмом визнання нікчемності правочинів, що порушують публічний порядок, так і регулятором впливу іноземного права, іноземних судових та арбітражних рішень на національну правову систему, охоронювані нею принципи й цінності, межі й випадки звернення до публічного порядку постійно видозмінюються, відповідаючи викликам і потребам сучасності. Установлено, що в основі всіх випадків звернення до публічного порядку як категорії лежить усвідомлення того, що публічний порядок є насамперед принципом права, спрямованим на реалізацію державної політики щодо недопущення завдання шкоди фундаментальним інтересам і цінностям суспільства й держави: правам людини й громадянина, державному устрою та суверенітету, основоположним принципам і засадам нормативного регулювання в певних галузях права тощо.

Застосування застереження про публічний порядок у разі відмови у зверненні до іноземної правової норми належить до механізмів колізійно-правового регулювання, є одним з елементів відповідного інституту міжнародного приватного права й загалом відіграє роль останнього запобіжного фактора супроти негативних для внутрішнього правопорядку наслідків дії іноземного права. За своєю суттю застосування застереження про публічний порядок у другому випадку спрямоване на недопущення порушення основоположних принципів процесуального права (належний процес, надання сторонам реального права бути почутими, надання доказів тощо) і недопущення порушення фундаментальних для економіко-політичного клімату держави засад матеріального права, зокрема у сферах антимонопольного законодавства, захисту прав споживачів, охорони особистих немайнових прав та іншого.

Окремо вивчаються сучасні виклики й сфери потенційного порушення публічного порядку, пов'язані із цифровізацією та інформатизацією суспільного життя. Зроблено висновок, що одними з таких проблем і сфер ймовірного порушення національного публічного порядку натеper є електронна комерція, правила здійснення якої досі не є сталими, допускаючи можливі зловживання в захисті особистих немайнових прав в умовах цифровізації сус-

пільного життя, зокрема захисті від кібербулінгу й погроз, реалізації права на свободу й особисту недоторканність, свободи вираження власних поглядів і думок, захисті прав інтелектуальної власності й інших.

Ключові слова: публічний порядок, міжнародне приватне право, застосування іноземної норми права, визнання та виконання іноземних рішень, судова практика, колізійні норми, правозастосовний орган.

Постановка проблеми. Мінливість і складність категорії публічного порядку в цивільному й міжнародному приватному праві закладені в саму суть цієї концепції, що за своєю правовою природою не може бути раз і назавжди визначеною на нормативному рівні й зазнає постійних пертурбацій у правозастосовній практиці зі змінами в соціальному й політичному житті суспільства. Тому, попри наявність усталеного доктринального розуміння публічного порядку, його проявів, завдань функціонування та механізмів реалізації, дослідження актуального стану змісту й видів відносин, що охороняються публічним порядком певної держави, залишається важливим і своєчасним предметом наукового аналізу. Особливо це стосується новітніх сфер соціальної взаємодії, пов'язаних із використанням мережі Інтернет, надбавь цифровізації та кібернетизації. Такі відносини нерідко мають транснаціональний характер, пов'язані більш ніж з однією культурою та правопорядком, а тому проблематика охорони публічного порядку постає і може поставати в майбутньому досить гостро.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню численних аспектів правової природи публічного порядку в цивільному й міжнародному приватному праві присвячували свої праці українські й зарубіжні автори, зокрема Н.С. Байбороша, А.Я. Белоглазек, Є.Д. Боярський, І.І. Власюк, Ф. Годосі, Ю.І. Горда, А. Дікінсон, І.Н. Звягіна, В.І. Жеков, В.І. Кисіль, О.Д. Крупчан, С.А. Курочкін, М.М. Мальський, О.О. Мережко, Ю.Г. Морозова, О.Н. Нагуш, О.В. Новікова, А.А. Степанюк, П. Франзіна й інші. Утім, з окреслених вище причин повернення до дослідження публічного порядку у світлі його сучасних проявів є актуальним науковим завданням.

Метою статті є встановлення ключових характеристик категорії «публічний порядок» у сучасному цивільному праві, її функцій і завдань, а також здійснення прогностичного аналізу найбільш вразливих і важливих з огляду на необхідність охорони національного публічного порядку сфер сучасних

суспільних відносин, пов'язаних із реалізацією майнових та особистих немайнових прав осіб у світі XXI століття.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна доктрина, пов'язана з розумінням сутності й цілей застосування публічного порядку, сформувалась насамперед у науці міжнародного приватного права (далі – МПрП), особливо в рамках англійської, французької та німецької правових систем. Початково охорона національного публічного порядку певної держави стосувалась розгляду й вирішення спорів з іноземним елементом, отримавши поступове поширення та закріплення й у цивільному праві й проникнувши в інші галузі права. Дотримуючись у межах статті розширювального підходу до тлумачення публічного порядку, можливо виокремити такі випадки вживання терміну:

1) публічний порядок як стан впорядкованості державно-правових відносин у галузі реалізації державної політики (передусім у сфері адміністративно-розпорядчих відносин) [1, с. 43];

2) публічний порядок як втілена в національному законодавстві обов'язкова норма (правило), що виключає реалізацію домовленостей сторін, закріплених у приватноправовому договорі;

3) публічний порядок як принцип і відповідне застереження про публічний порядок, до якого звертається правозастосовний орган за обмеження застосування норм іноземного права за умови їх невідповідності публічному порядку форуму;

4) публічний порядок як принцип і відповідне застереження про публічний порядок, яке діє як запобіжник у разі відмови у визнанні й виконанні іноземних судових та арбітражних рішень із мотивів явної суперечності наслідків такого визнання та виконання публічного порядку відповідної держави.

У межах нашого наукового інтересу й предмету статті важливими є останні три підходи до розуміння та застосування публічного порядку. В основі всіх них лежить усвідомлення того, що публічний порядок є насамперед принципом права, спрямованим на реалізацію державної політики щодо недопущення завдання шкоди фундаментальним інтересам і цінностям суспільства й держави: правам людини й громадянина, державному устрою та суверенітету, основоположним принципам і засадам нормативного регулювання в певних галузях права тощо.

Публічний порядок у другому з наведених підходів реалізується в межах національного цивільного права, обмежуючи можливість реалізації правочинів, що призводитимуть до порушення публічного порядку, а останні два підходи належать до царини МПрП. Так, проявом нормативного закріплення публічного порядку в другому з випадків є ст. 228 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [2], згідно із ч. 1-2 якої правочин вважається таким, що порушує публічний порядок, якщо він був спрямований на порушення конституційних прав і свобод людини й громадянина, знищення, пошкодження майна фізичної або юридичної особи, держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади, незаконне заволодіння ним. Правочин, який порушує публічний порядок, є нікчемним. У рішенні Солом'янського районного суду м. Києва від 10 червня 2015 року у справі № 760/14317/14-ц [3] наводяться й деякі додаткові позиції, що загалом відбивають наявність консенсусу із цього приводу в практиці українських судів. А саме те, що ст. 228 ЦК України для правочину, що порушує публічний порядок, передбачає наявність умислу сторін (сторони) на незаконний результат, а також суперечність його публічно-правовим

актам держави: такий умисел повинен встановлюватись під час розслідування кримінальної справи й розгляду її в суді або в момент винесення постанови про адміністративне правопорушення. Отже, як підкреслює суд, виходячи з викладеного вище, правочин можна визначити таким, що порушує публічний порядок, якщо він спрямований (вчинений з умислом) на порушення публічно-правових нормативних актів держави, які визначають основи державного ладу, політичної системи й економічної безпеки держави, і кваліфікований як злочин чи адміністративне правопорушення у встановленому законом порядку.

У світлі цього часто цитованим є сформований у п. 18 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» від 6 листопада 2009 року № 9 [4] перелік правочинів, які є нікчемними у зв'язку з порушенням публічного порядку в розумінні ч. 1 ст. 228 ЦК України:

1) правочини, спрямовані на порушення конституційних прав і свобод людини й громадянина;

2) правочини, спрямовані на знищення, пошкодження майна фізичної або юридичної особи, держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади, незаконне заволодіння ним. Такими є правочини, що посягають на суспільні, економічні й соціальні основи держави, зокрема: правочини, спрямовані на використання всупереч закону комунальної, державної або приватної власності; правочини, спрямовані на незаконне відчуження або незаконне володіння, користування, розпорядження об'єктами права власності українського народу – землею як основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави, її надрами, іншими природними ресурсами (ст. 14 Конституції України); правочини щодо відчуження викраденого майна; правочини, що порушують правовий режим вилучених з обігу або обмежених в обігу об'єктів цивільного права тощо.

Далі Верховний Суд України резюмував, що всі інші правочини, спрямовані на порушення інших об'єктів права, передбачені іншими нормами публічного права, не є такими, що порушують публічний порядок.

Водночас, як справедливо відзначає О.П. Білан, порушення публічного порядку не обмежується випадками, які визначені в ч. 1 ст. 228 ЦК України [5, с. 12]. Та й наведений у вказаній Постанові Пленуму Верховного Суду України перелік правочинів, які є нікчемними у зв'язку з порушенням публічного порядку, є лише орієнтовним вказівником стосовно принципів і цінностей, охоронюваних публічним порядком України, що далі тлумачаться в національній судовій практиці. До прикладу, Київський апеляційний суд у постанові від 1 червня 2021 року у справі № 755/15797/20 [6] дійшов висновку про наявність правових підстав для визнання недійсним правочину щодо передачі ОСОБА_1 до статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю «ДМЛ» нежилого приміщення № 175 загальною площею 225,80 кв.м, що знаходиться за адресою: АДРЕСА_1, який оформлено актом прийому-передачі від 21 червня 2012 року, оскільки оспорюваний двосторонній акт від 21 червня 2012 року, який свідчить про погоджену дію шляхом волевиявлення обох сторін такого двостороннього правочину на перехід / набуття права власності на спірне нерухоме майно, вчинено ОСОБА_1 як стороною правочину, обізнаною про накладення на це майно заборони його відчуження внаслідок укладення іпотечного договору від 01 серпня 2007 року,

стороною якого він також є, тому такий правочин порушує публічний порядок та є недійсним у розумінні положення ст. 228 ЦК України.

Сутність публічного порядку й застосування відповідного застереження в МПРП пов'язується з обмеженням дії норм іноземного права на території національного правопорядку й недопущенням настання наслідків визнання та виконання іноземних судових та арбітражних рішень. В обох випадках публічний порядок є запобіжником, механізмом, що спрямований на недопущення потенційного порушення фундаментальних принципів, цінностей та інтересів, охоронюваних державою. У літературі із цього приводу відзначається, що за своїм функціональним призначенням механізм публічного порядку виконує роль коригування механічного застосування традиційних методів колізійних прив'язок, заснованих на абстрактних з'єднувальних факторах, за допомогою яких визначення застосовного права відбувається заздалегідь без урахування наслідків, що можуть виникнути через застосування іноземного права в конкретній справі [7, с. 96].

В юридичній літературі вже детально досліджувалися підстави й умови застосування застереження про публічний порядок у наведених ситуаціях. Узагальнено можливо наголосити на необхідності суперечності публічному порядку саме наслідків застосування іноземної норми, визнання та виконання іноземного рішення, а не самої невідповідності, відмінності в правовому регулюванні одного й того ж питання в різних юрисдикціях чи факту того, що на основі права держави визнання та виконання іноземного рішення зміст останнього був би іншим. Водночас така несумісність повинна бути явною, очевидною для органу правозастосування, шкідливою для національного публічного порядку [8; 9, с. 188]. Усталеним принципом у світлі цього є й те, що відмінність правової, політичної або економічної систем відповідної іноземної держави від систем держави суду не може слугувати обґрунтуванням для відмови в застосуванні права іноземної держави. На користь цього свідчить і необхідність дотримання презумпції справедливості й застосовності іноземної норми, що засновується на «поважному» ставленні до всіх правових інститутів інших країн і до іноземного права взагалі. Логічним наслідком цього принципу, на думку Ю.Г. Морозової, якраз постає неможливість застосування застереження виключно за причиною відмінностей політичної або економічної систем держави, а також оцінки конкретних положень (змісту) іноземної норми [10, с. 107]. Важливу роль відіграє необхідність належного обґрунтування факту явної несумісності наслідків застосування іноземної норми з публічним порядком країни форуму її потенційного застосування, що вимагає встановлення такої норми на основі відповідної колізійної прив'язки, аналіз змісту такої норми й прогнозування наслідків її застосування. Убачається, що «явний» характер несумісності вказує на відсутність необхідності аналізу наслідків застосування будь-якої та кожної норми іноземного права, оскільки подібна груба несумісність із внутрішнім публічним порядком стане для судді або арбітра очевидною під час звернення до такої норми.

Своє закріплення застереження знаходить у ст. 12 Закону України «Про міжнародне приватне право» [11], згідно з якою норма права іноземної держави не вживається у випадках, якщо її застосування призводить до наслідків, явно несумісних з основами правопорядку (публічним порядком) України.

У таких випадках застосовується право, яке має найтісніший зв'язок із правовідносинами, а якщо таке право визначити або застосувати неможливо, застосовується право України. Відмова в застосуванні права іноземної держави не може ґрунтуватися лише на відмінності правової, політичної або економічної системи відповідної іноземної держави від правової, політичної або економічної системи України. Таким чином, застосування застереження про публічний порядок у разі відмови у зверненні до іноземної правової норми належить до механізмів колізійно-правового регулювання, є одним з елементів відповідного інституту МПРП і загалом відіграє роль останнього запобіжного фактора супроти негативних для внутрішнього правопорядку наслідків дії іноземного права.

На нормативному рівні відмова у визнанні й виконанні іноземного судового й арбітражного рішення з підстав суперечності публічному порядку наслідків вчинення цих дій закріплюється в п. 7 ч. 2 ст. 468 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) [12] (шоправда, ця підстава формулюється через загрозу для інтересів України, що давно потребує коригування та узгодження з кращими зарубіжними практиками), у пп. б п. 2 ч. 1 ст. 478 ЦПК і в абз. 2 п. 2 ч. 1 ст. 36 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» [13], що віддзеркалює такий же принцип, втілений у ст. V(2) (b) Нью-Йоркської конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 року [14]. За своєю суттю застосування застереження про публічний порядок у такому випадку спрямоване на недопущення порушення основоположних принципів процесуального права (належний процес, надання сторонам реального права бути почутими, надання доказів тощо) та недопущення порушення фундаментальних для економіко-політичного клімату держави засад матеріального права, зокрема у сферах антимонопольного законодавства, захисту прав споживачів, охорони особистих немайнових прав та іншого.

Серед важливих сфер потенційного порушення публічного порядку відзначимо електронну комерцію включно з вчиненням електронних правочинів, реалізацією та захистом прав цифрових активів (у тому числі тих, що мають криптографічне походження), а також актуальні випадки захисту особистих немайнових прав у внутрішньому й транснаціональному масштабах і з використанням мережі Інтернет. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про електронну комерцію» [15] електронна комерція – це відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають під час вчинення правочинів щодо набуття, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, унаслідок чого в учасників таких відносин виникають права й обов'язки майнового характеру. Таким чином, ключовою характеристикою виступає дистанційний характер здійснення відповідних правочинів, використання інформаційно-телекомунікаційних систем, насамперед у мережі Інтернет. Це не лише прискорює та урізноманітнює цивільний оборот, надаючи нові можливості для укладення угод і правочинів, але й породжує виклики для національного або регіонального (наприклад, стосовно Європейського Союзу) публічного порядку.

Так, до потенційного порушення публічного порядку може призвести не дозволене або взагалі не регульоване внутрішнім законодавством використання новітніх цифрових активів.

У ряді країн досі невизначеним залишається статус криптовалюти, ідентифікація власника прав на неї та правила переходу прав на об'єкти, в яких втілено такий цифровий актив (криптографічні токени). У зв'язку із цим може порушуватись публічний порядок у випадках протиправного позбавлення права власності на такі об'єкти, їх неналежного переходу від однієї особи до іншої, а також загалом може порушуватись глобальний економічний публічний порядок, пов'язаний із дотриманням принципів прозорості, підзвітності та законності майнових операцій, обміну й обороту певних фінансових цінностей. Проблему може становити й конфіденційність здійснення операцій, пов'язаних із цифровими активами, неможливість їх відстеження та обліку з боку контролюючих органів, що пов'язується з відсутністю реальних нормативних публічних механізмів примусу щодо здійснення таких дій із боку володільців (власників) цифрових активів. До тих же наслідків, що й укладення «звичайних» правочинів із порушенням публічного порядку в розумінні ч. 1 ст. 228 ЦК України, може призвести реалізація прав та обов'язків за електронними правочинами. У такому випадку такі ризики лише зростають шляхом транснаціоналізації та можливості прив'язки е-правочинів до більш ніж одного правопорядку. Відповідним чином можуть конфліктувати з публічним порядком і судові й арбітражні рішення, засновані на несумісних із публічним порядком держави-форуму електронних правочинах, чи в питаннях їх змісту, чи форми укладення.

Контроверсійними з боку національного публічного порядку є виклики щодо захисту особистих немайнових прав в умовах сучасної цифровізації. Так, у резонансній французькій «Справі Мілі» (“L'affaire Mila”) підіймалися складні питання кібербулінгу й прояву свободи самовираження та свободи думки в контексті «права на богохульство». У зв'язку з різкими антирелігійними висловлюваннями, розміщеними в соціальних мережах, у листопаді 2020 року прокуратура Франції відкрила перше провадження проти 16-річної Мілі за «розпалювання ненависті до групи людей через їх належність до раси або певної релігії». Провадження було закрито в кінці січня 2021 року у зв'язку з тим, що слідство дійшло висновків про те, що висловлювання Мілі «незалежно від їх обурливого тону» мали «єдину мету висловити особисту думку щодо релігії без вимагання ненависті чи насильства проти фізичних осіб». Водночас паралельно 11 осіб були взяті під варту за кібербулінг і погрози смертю стосовно Мілі за її відповідні висловлювання, що дали були засуджені із застосуванням різних мір покарання [16]. Ця справа свідчить про захист одночасно двох основоположних прав людини й громадянина, що охороняються французьким публічним порядком – права на свободу самовираження та права на захист від кібербулінгу й погроз. Французький суд прийняв рішення, виходячи з однозначного розуміння цінності й важливості охорони вказаних прав і свобод як частини національного публічного порядку.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, слід вказати на багатоаспектність правової природи й функціонального призначення категорії публічного порядку в цивільному й міжнародному приватному праві. Виступаючи як внутрішнім механізмом визнання нікчемності правочинів, які порушують публічний порядок, так і регулятором впливу іноземного права, іноземних судових та арбітражних рішень на національну правову систему, охоронювані нею принципи й цінності, межі

й випадки звернення до публічного порядку постійно видозмінюються, відповідаючи викликам і потребам сучасності. Одними з таких проблем і сфер ймовірного порушення національного публічного порядку натепер є Інтернет-комерція, правила здійснення якої досі не є сталими, допускаючи можливі зловживання; захист особистих немайнових прав в умовах цифровізації суспільного життя, зокрема захист від кібербулінгу й погроз; реалізація права на свободу й особисту недоторканність, свободи вираження власних поглядів і думок тощо; захист прав інтелектуальної власності й інші.

Література:

1. Dye Thomas R. Understanding Public Policy. Englewood Cliffs. New York : Prentice Hall, 1992. 383 p.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 435-ХІІ / Верховна Рада України. Офіційний вісник України. 2003. № 11. Ст. 461.
3. Рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 10 червня 2015 року у справі № 760/14317/14-ц / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/46125733>.
4. Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06 листопада 2009 року № 9 / Верховний Суд України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-09#Text>.
5. Білан О.П. Правочини, зміст яких суперечить інтересам держави і суспільства в цивільному законодавстві України. Форум права. 2019. № 54 (1). С. 6–13.
6. Постанова Київського апеляційного суду від 01 червня 2021 року у справі № 755/15797/20 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97575216>.
7. Zhilsov A.N. Mandatory and Public Policy Rules in International Commercial Arbitration. *Netherlands International Law Review*. 1995. Vol. 42. Issue 1. P. 81–119.
8. Recognition and Enforcement of Arbitral Awards. IBA Study on Public Policy. 2015. *International Bar Association*. URL: https://www.ibanet.org/LPD/Dispute_Resolution_Section/Arbitration/Recognntn_Enfreemnt_Arbitl_Awrdr/publicpolicy15.aspx.
9. Poon N. Striking a Balance between Public Policy and Arbitration Policy in International Commercial Arbitration. *Singapore Journal of Legal Studies*. 2012. July. P. 185–195.
10. Морозова Ю.Г. Оговорка о публичном порядке в международном частном праве: понятие и современный порядок применения : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Москва, 2001. 158 с.
11. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23 червня 2006 року № 2709-ІV / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422.
12. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 року № 1618-ІV / Верховна Рада України. Офіційний вісник України. 2004. № 16. Ст. 1088.
13. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24 лютого 1994 року № 4002-ХІІ / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 25. Ст. 198.
14. Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards. URL: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/NY-conv/XXII_1_e.pdf.
15. Про електронну комерцію : Закон України від 03 вересня 2015 року № 675-VIII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 45. Ст. 410.
16. Хрипун В.В. Кібербулінг і «право на богохульство»: Паризький суд оголосив вирок у резонансній справі. *Судебно-юридическа газета*. 12 липня 2021 року. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/207625-kiberbuling-i-pravo-na-bogokhulstvo-parizkiy-sud-ogolosiv-virok-u-rezonansniy-spravi>.

Hrynko S., Koctyashkin I. Public policy and its role in modern civil law

Summary. The article is devoted to the study of the general principles of doctrinal understanding of the category of public policy in civil and private international law, the conditions of application of the relevant clause, regulations and case law. Thus, it is summarized that public policy has a multifaceted legal nature and functional purpose. Acting as an internal mechanism for recognizing the nullity of transactions that violate public policy, and as a regulator of the impact of foreign law, foreign court and arbitration decisions on the national legal system, its protected principles and values, limits and cases of public policy are constantly changing to meet challenges and needs of modernity. It is established that at the heart of all cases of appeal to public policy as a category is the realization that public policy is primarily a principle of law aimed at implementing public policy to prevent damage to fundamental interests and values of society and the state: human and civil rights, state system and sovereignty, fundamental principles and principles of regulation in certain areas of law, etc.

The application of the public policy clause in refusing to apply a foreign legal norm belongs to the mechanisms of conflict-of-law regulation, thus it is one of the elements of the relevant institute of private international law

and generally plays the role of the last precaution against negative consequences of foreign law. In essence, the application of the public policy clause in the second case is aimed at preventing violations of fundamental principles of procedural law (due process, giving the parties a real right to be heard, providing evidence, etc.) and preventing violations of fundamental principles of substantive law, for example in areas of antitrust law, consumer protection, protection of personal non-property rights, etc.

Current challenges and areas of potential public disorder related to digitalization and informatization of public life are studied separately. It is concluded that one of such problems and areas of probable violation of national public order today is e-commerce, the rules of which are still not stable, allowing for possible abuse, protection of personal non-property rights in the digitalization of public life, including protection against cyberbullying and threats, realization of the right to freedom and personal inviolability, freedom of expression of one's own views and opinions, protection of intellectual property rights and others.

Key words: public policy, private international law, application of foreign rule of law, recognition and enforcement of foreign awards, case law, conflict-of-law rules, jurisdictional body.